

Verhaal van Mustafa Akyildiz

1945 jaar

Mustafa werd geboren in een klein stadje in het noordoosten van Anatolië, waar de golven van de Zwarte Zee op de kust beuken. Hij opende zijn ogen voor de wereld op de ochtend van een vochtige augustusnacht. Het eerste geluid van de kleine baby, gewikkeld in een Rize-doek, was de naam die zijn vader hem noemde met de oproep tot gebed.

Mustafa's familie leefde van de landbouw. De theezaailingen, die op dat moment net waren geplant, bloeiden op en werden een extra bron van inkomsten voor de familie. Misschien een koe of twee in de stal en tuinieren. Mustafa's familie had geen ander inkomen.

Het verlies van zijn vader op jonge leeftijd had grote impact, omdat er niemand in het gezin was om de kost te verdienen. Mustafa, zijn moeder en zusje bleven alleen achter. Hij haalde de basisschool, die hij ondanks zijn armoede bezocht, met veel succes. Hoewel zijn leraren zeiden: "Je moet dit kind zeker een opleiding geven, dan komt hij heel ver!", kon zijn moeder hem na de basisschool helaas geen verdere opleiding geven door gebrek aan geld. De grootste reden voor het notitieboekje dat Mustafa vandaag de dag nog steeds op zak heeft, is zijn liefde voor lezen.

Door de afwezigheid van zijn vader werd hij op jonge leeftijd de handen en voeten van zijn moeder. Hij voelde de zware last van het huis op zijn schouders. Nog voordat hij het leger in ging, huwelijkte zijn moeder hem uit aan de dochter van de burens. Natuurlijk hield Mustafa ook van haar. Na de militaire dienst reisde hij een paar keer naar Istanbul in de hoop een vaste baan te vinden en een beter leven te kunnen leiden. Hij vond de baan die hij zocht echter toch in zijn geboortestad. Via een familielid werkte hij als ventilatie-installateur. Na een tijdje werd hij een van de besten in die branche.

Een man stapte in een taxi

Op een dag werd zijn vriend ziek en vroeg hem om zijn taxi (eigenlijk een dolmush, die een vaste route rijdt) zolang te rijden. Mustafa kon zijn vriend niet teleurstellen en ging aan het werk. Een man stapte in de taxi en wilde naar een uitzendbureau.

Mustafa zei dat dit niet mogelijk was omdat de organisatie niet op de taxiroute lag. Maar hij kon echter het aandringen van de man niet weerstaan en zo reden ze toch naar het uitzendbureau. De man solliciteerde bij het bureau voor Europese arbeidsbemiddeling. Hij zei toen tegen Mustafa: "Waarom dien jij geen aanvraag in terwijl je hier bent?"

Mustafa vulde het formulier in en schreef 'ventilatie-installateur' als zijn beroep. Drieëndertig dagen later kreeg hij bericht dat zijn aanvraag voor de Nederlandse arbeidsbemiddeling was goedgekeurd.

Hij ging naar Erzurum voor het examen, maar omdat hij certificaten had met betrekking tot zijn beroep, vond men het niet nodig dat hij examen deed. In Erzurum ontmoette hij Hasan Güney, met wie hij later zeer goed bevriend zou raken. Ahmet Yilmazer, Abdullah Memişoğlu en tolk Yusuf Küçükşen waren er ook.

Nadat hij de gezondheidscontrole in Ankara zonder problemen had doorlopen, tekende hij een contract voor een jaar, om als arbeider te werken in de kabelfabriek (Verto Staal kabel) in Leiderdorp. Eindelijk kwam de dag van vertrek. Van binnen was er opwinding en angst om naar een land te gaan dat hij niet kende en waarvan hij niet eens de taal sprak, maar ook grote angst en verdriet voor zijn vrouw, drie zonen en moeder, die hij zou achterlaten. Daarom was zijn doel om twee jaar te werken, goed geld te sparen en terug te komen.

Leiderdorp

Vanaf het vliegveld reisden ze rechtstreeks naar Leiderdorp, naar de fabriek waar ze zouden werken en naar het kamp waar ze zouden verblijven. De kampkamers waren vrij klein en ze verbleven met acht mensen in die kleine kamers. Er stonden vier stapelbedden en een klein tafeltje tussen de stapelbedden. Mustafa dacht dat hij zijn eigen werk zou doen als hij naar Nederland ging, maar dat werk was er niet in de kabelfabriek. Hij moest ander werk doen, waar hij geen ervaring mee had. Toen hij zijn contract aan zijn vriend, een tolk, liet zien, schreef hij zijn eigen beroep 'ventilatiemonteur' op de ene pagina en 'fabrieksarbeider' op de andere.

V.l.n.r. Hasan Guney, Mustafa Akyildiz, Bahri Engin, Leiden

Na een paar maanden op deze manier gewerkt te hebben, voelden de vier (inmiddels) vrienden zich oneerlijk behandeld en besloten naar de rechter te stappen. Ze werden door de rechter in het gelijk gesteld en kregen ze de gelegenheid om een baan te zoeken die aansloot op het beroep dat zij hadden.

Maar geen van hen sprak een woord Nederlands. Ze hadden geen idee wat ze moesten doen, waar ze een baan konden vinden, en waar ze zolang konden blijven wonen. Dus bleven ze uiteindelijk waar ze waren, in de kabelfabriek en in het kamp, en bleven hetzelfde werk doen! Mustafa deed zijn werk vrolijk, maar hij voelde zich erg ongemakkelijk omdat hij niet met de Nederlanders collega's en zijn chefs kon praten. Op een dag vroeg hij aan Yusuf Küçükşen, een van de arbeiders: "Kun jij met onze *leidinggevend*en praten en een taal cursus voor ons regelen? De leidinggevend~~en~~en waren erg blij met dit verzoek van de arbeiders en regelden meteen een vrouwelijke lerares (Anneke). Ze zouden als ochtendploeg om vijf uur beginnen en tot twee uur 's-middags in de fabriek werken. Daarna konden zij naar het kamp gaan en met de Nederlandse lessen beginnen. In het begin was het erg druk in de klas, maar na verloop van tijd was de groep gereduceerd tot een paar mensen. Mustafa, die deze situatie zag en zich verdrietig voelde, ging terug naar de supervisors en vroeg: "Kunnen we deze lessen als werkuren aangeven, zodat we de deelname van onze vrienden aan de les kunnen garanderen? De fabrieksautoriteiten reageerden positief op dit verzoek en begonnen overuren uit te betalen aan degenen die na het werk Nederlandse les volgden. Maar ondanks al deze inspanningen gingen de meeste andere Turkse arbeiders niet naar de les, waardoor alleen Mustafa en zijn 3 vrienden overbleven.

v.l.n.r Mustafa Kartal, Kemal Cabri, Mustafa Akyildiz

Taal

Mustafa leerde Nederlands en zijn ijver bleef niet onopgemerkt door de fabrieksautoriteiten. Zij promoveerden hem tot ploegleider. Op een dag zei een vriend van hem die samen met hem was gaan werken in de fabriek: "Mustafa, kun je met me meekomen naar de afdelingshoofd als tolk, want ik heb een klacht!" Hij ging mee naar het afdelingshoofd en bracht de klacht van zijn vriend over. Het afdelingshoofd zei toen tegen zijn vriend: "Oké, je kunt gaan, maar Akyıldız, jij blijft even. Nadat zijn vriend was vertrokken, zei hij tegen Mustafa: "Je komt niet nog een keer naar me toe om deze mensen op deze manier te helpen: jullie kwamen hier allebei op dezelfde dag en we hebben jullie veel mogelijkheden geboden om te leren. In plaats van te reizen en plezier te maken, hadden ze moeten studeren en deze taal moeten leren zoals jullie." Mustafa gaf de man groot gelijk en hij ging zijn vrienden één voor één vertellen wat hij had gezegd. Sommige van zijn vrienden beschuldigden hem ervan arrogant te zijn. De dagen in het kamp bracht de mensen desondanks toch dichter bij elkaar en zo ontstonden zeer hechte vriendschappen, sommige zelfs hechter dan familie.

Een van zijn onvergetelijke herinneringen was zijn verlof met Hasan Güney.

Mustafa was in 1970 naar Nederland gekomen en kocht zijn eerste auto in 1971. Hij was de enige in het kamp met een auto. Toen ze richting Turkije reisden, bestuurde alleen Mustafa de auto. Zodra ze stopten bij een rustplaats, zei Hasan meteen: "Ga maar zitten" en hij maakte dan eten klaar en gaf dat aan Mustafa. Ondertussen maakte Hasan ook de voorruit van de auto schoon en controleerde hij de olie. Hij zette ook thee voor Mustafa. Zelfs in het kamp klopte Hasan, die 's ochtends vroeg het ontbijt klaarmaakte, op de rand van Mustafa's bed en zei: "Kom op, sta op, cabinejongen, het ontbijt is klaar."

Gezinshereniging

Na een tijdje nam Mustafa zijn vrouw mee naar Nederland en liet zijn kinderen achter bij zijn moeder in Turkije. Zijn vrouw miste hun kinderen echter heel erg en keerde al na korte tijd terug. Toen Mustafa's kinderen 15-16 jaar oud waren, bracht hij het hele gezin én zijn moeder naar Nederland, omdat hij niemand in Turkije had om voor hen te zorgen. Nu had hij een grote familie in Nederland. De kinderen merkten weinig van de moeilijkheden van hun vader. Want hun vader had alles voor hen voorbereid.

In 1989 werd Verto Staal Kabel gesloten. Mustafa, die daardoor werkloos werd, solliciteerde op veel banen, maar hij kreeg geen enkele positieve reactie. Toen dacht hij aan Marcel, die een cursus bij hen had gevolgd. Marcel had bij hen geleerd hoe hij met de machines moest omgaan en was operator geworden bij een andere kabelfabriek, namelijk in Capelle aan den IJssel. Toen Marcel Mustafa's sollicitatie zag, nodigde hij hem meteen uit voor een gesprek. Mustafa nam zijn vriend Saffet mee naar het sollicitatiegesprek. Omdat ze allebei veel ervaring hadden met het werk wat ze konden doen daar, werden ze meteen aangenomen met een contract voor onbepaalde tijd. Mustafa werkte er vele jaren tot hij op 60-jarige leeftijd met pensioen wilde gaan. Hij wilde gebruik maken van vervroegd pensioen. Voordat hij echter met pensioen ging, zei de general manager tegen Mustafa: "Ken je niet iemand, die je in deze baan kunt inwerken?" Mustafa dacht aan zijn zoon İrfan en zei: "Ik heb een zoon, kan hij het doen?" Toen de manager dit hoorde, zei hij: "Gatverdamme, je hebt een zoon, waarom vertel je dit ons nu pas?" Zodoende kon zijn zoon İrfan direct in de fabriek komen werken op contractbasis. Mustafa ging op 60 jaar leeftijd met pensioen.

Mustafa's grootste verlangen naar zijn geboortestad zijn de herinneringen aan zijn kindertijd. Vroeger zwom hij vrij en vrolijk in de ruisende beekjes in de bossen totdat hij honger had, en als hij honger had, vulde hij zijn maag met de forel die hij ving. Doorgaans ging hij pas naar huis vlak voordat het avondgebed zou beginnen. Als hij aan die tijd denkt, verschijnt er een glimlach op zijn lippen en een klein traantje in zijn ogen.

Terugblik

Op Moederdag 2010 verloor Mustafa zijn moeder. Hij woont nog steeds in Leiden met zijn vrouw en zonen Hasan, Mehmet, Irfan en kleinkinderen.

Terugblik op vroeger: de eerste generatie arbeidsmigranten die, alleen, naar Nederland kwam, trok intensief met elkaar op, alsof ze elkaars familie waren. Er was geen bloedverwantschap tussen hen, maar ze waren zeer hecht.

Seher Ulusoy-Sahin, Mustafa Akyildiz, Leiden

Ze kwamen hier in Nederland, weg van hun familie, maar ze creëerden hier een nieuwe familie voor zichzelf. "Vroeger was de liefde oprecht, echt en oprecht."

Nu is het liefde 'van het hart op de tong', niet menens. Mustafa's grootste advies aan jonge mensen is om te studeren en hun diploma's te halen, om zichzelf zowel professioneel als moreel te verbeteren. Ze moeten de wetten en regels volgen van het land waar ze wonen, maar ze mogen niet vergeten waar ze vandaan komen.

Seher Ulusoy-Sahin

Leiden 19-07-2024

1945 yılı.

Anadolu'nun Kuzey Doğu'sunda, Kara Deniz'in dalgalarını hırcınca kıyı kıyıya vurduğu küçük bir kasabada doğdu Mustafa. Nemli bir Ağustos gecesinin sabahında gözlerini dünyaya açtı. Rize bezine sarılan küçük bebeğin ilk duduğu ses babasının kulağına okuduğu ezanla birlikte ona taktığı isimdi.

Mustafa'nın ailesi çiftçilikle geçimini sağlıyordu. O zamanlar yeni yeni dikilmeye başlayan çay fideleri yeşermiş ve aileye ek bir gelir kapısı olmuştu. Belki ahırda bir –iki inek ve bağ bahçe işleri. Mustafa'nın ailesinin bundan başka kazançları yoktu. Babasını erken yaşta kaybetmesinin de bunda büyük bir etkisi vardı. Çünkü ailede çalışacak kimse yoktu. Mustafa , annesi ve ablası bir başına kalmışlardı.

Yokluk içinde gittiği ilkokulu üstün başarıyla bitirdi. Öğretmenlerinin 'bu çocuğu muhakkak okutun, çok iyi yerler gelecektir ' demelerine rağmen annesi malesef onu ilkokuldan sonra yokluk yüzünden okutamadı.

Mustafa'nın hala bugün cebinde taşıdığı not defterinin en büyük nedeni içinde ukte kalan okuma aşkıdır.

Babasının yokluğundan dolayı daha küçücük yaşında annesinin eli ve ayağı olmuştu. Evin bütün yükünü omuzlarında hissediyordu. Daha askere gitmeden annesi onu komşusunun kızıyla evlendirdi. Tabi Mustafa'da onu sevmiştii.

Askerden sonra kalıcı bir iş bulmak ve daha iyi bir hayat sürebilmek umuduyla birkaç kez İstanbul'a da gitti. Ancak aradığı işi yine memleketinde buldu. Bir akrabası vasıtası ile havalandırma tesisatçılığı işine girdi. Biraz zaman sonra işinin en iyilerinden biri oldu.

Bir gün arkadaşı hastalandı ve onun yerine taksisini bir günlüğüne sürmesini istedi. Mustafa da arkadaşını kıramadı ve işe çıktı. Taksiye bir adam bindi ve İşçi Bulma Kurumu'na gitmek istedi. Mustafa da bunun mümkün olmadığını çünkü kurumun taksi güzergahı üzerinde bulmadığını söylemesine rağmen adamın ısrarlarına dayanamayıp İşçi Bulma Kurumuna gittiler. Adam Avrupa işçi alımları için kuruma başvuracaktı. Mustafa'ya 'buraya kadar gelmişken sen de başvursana 'dedi. Mustafa da formülü doldurdu ve meslek bilgileri yerine mesleği olan 'havalandırma tesisatçısı' yazdı. Bundan 33 gün sonra Hollanda işçi alımı için başvurunuz onaylandı haberi geldi.

Sınav için Ezurum'a gitti ama onun mesleğiyle ilgili sertifikaları olduğu için onu sınav yapmadılar. Erzurum'da daha sonra çok iyi dost olacakları Hasan Güney'le tanıştı. Ahmet Yılmaz, Abdullah Memişoğlu ve tercüman Yusuf Küçükşen de oradaydı.

Ankara'da sağlık kontrolünü de sorunsuz geçtikten sonra Leiderdorp'daki kablo fabrikasında (Verto Staal kabel) işçi olarak çalışmak için bir senelik kontrat imzaladı.

Sonunda ayrılık günü geldi çattı. İçinde , hiç tanımadığı dilini bile bilmediği bir yere gitmenin heyecanı ve korkusu aynı zamanda geride bırakacağı eşi, üç oğlu ve annesi için üzüntüyle birlikte büyük bir endişe vardı. Bu yüzden amacı, iki sene çalışıp iyi para biriktirip geri dönmekti.

Havaalanından doğruca Leiderdorp'a çalışacakları fabrikanın ve kalacakları yerin olduğu kampa gittiler. Kamp odaları oldukça küçüktü ve o küçük odalarda sekiz kişi kalmak zorundaydılar. Odalarda dörder ranza ve ranzaların arasında yine küçücük bir masa vardı.

Mustafa Hollandaya gidince kendi işini yapacağını düşünüyordu ancak kablo fabrikasında hiçbir tecrübesi olmadığı başka işleler yapıyordu. Kontratını tercüman arkadaşına gösterdiğinde kontratının bir sayfasına kendi mesleği 'havalandırma tesisatçısı' diğer tarafına ise 'fabrika işçisi'yazıyordu. Bir kaç ay böyle çalışmaya devam ettikten sonra haksızlığa uğradıklarını düşünerek dört arkadaş bu işi

mahkemeye taşımaya karar verdi. Mahkeme sonucunda haklı bulundular ve kedi mesleklerini icra edecekleri bir işe girebilme hakkı aldılar. Ancak hiçbir tek kelime Hollandaca bilmiyordu. Ne yaparlar, nerede iş bulurlar, nerede kalırlar bunun hakkında da hiçbir fikirleri yoktu. Bu yüzden oldukları yerde yani kablo fabrikasında ve kampta kalıp mecburen aynı işi yapmaya devam ettiler.

Mustafa işini şefkle yapıyor ancak Hollandalılarla ve şefleriyle konuşamadığı için kendini çok rahatsız hissediyordu. Bir gün tecümanları olan Yusuf Küçükşen'e 'şeflerimizle konuşup bize bir dil kursu ayarlayabilir misiniz' dedi. Şefler işçilerden böyle bir talep gelmesine çok memnun oldular ve hemen bayan (Aneke) bir öğretmen ayarladılar. Sabah vardiyasına saat beşten başlayıp öğleden sonra ikiye kadar fabrikada çalışıp hemen sonra kampa gidip Hollandaca dersine başlıyorlardı. Başlangıçta çok kalabalık olan derslik zamanla birkaç kişiye düştü. Bu durumu görüp üzülen Mustafa tekrar şeflere gitti ve 'arkadaşların derse katılımını sağlayabilmemiz için bu ders saatlerini mesai olarak gösterebilir miyiz' diye sordu. Fabrika yetkilileri bu isteğe de olumlu cevap verdi ve iş sonrası Hollandaca dersi katılanlara mesai ücreti ödemeye başladı. Ancak bütün bu uğraşlara rağmen diğer Türk işçilerin çoğu derse devam etmediler. Kala kala sadece Mustafa ve 3 arkadaşı kaldı.

Hollandacayı da öğrenen Mustafa'nın çalışkanlığı da fabrika yetkililerinin gözünden kaçmadı ve onu vardiya şefi yaptılar. Birgün onunla birlikte fabrikada işe başlayan bir arkadaşı 'Mustafa benimle personel şefinin yanına gelir misin tercüman olarak' dedi ve personel şefine gidip arkadaşının maruzatını ilettiler. Bunun üzerine personel şefi arkadaşına tamam sen gidebilirsin ama Akyıldız sen kal dedi. Arkadaşı çıktıktan sonra Mustafa'ya 'bir daha bu insanları bu şekilde yardım etmek için yanıma gelmeyeceksin , ikiniz de aynı günde buraya geldiniz ve biz sizlere bir çok imkan sunduk dil öğrenmeniz için. Onlar da gezip eğleneceğine senin gibi ders çalışıp bu dili öğrenseydi' dedi. Adam çok haklıydı ve söylediklerini tek tek gidip arkadaşlarına anlattı. Arkadaşlarından bazıları onu kendini beğenmişlikle suçlasa bile Mustafa buna aldırmadı.

Kampta geçen günler oradaki arkadaşlıkları zamanla dostluğa hatta bazılarını aileden bile daha yakın bir samimiyete dönüştürdü. Hiç unutamadığı anılarından biri de Hasan Güney'le izine gitmesiydi. Mustafa 1970 de Hollanda'ya gelmişti ve 1971'de ilk arabasını almıştı. Kampta arabası olan tek kişi o idi. Türkiye'ye doğru yol alırken Mustafa sadece araba kullanıyordu. Mola yerinde durdukları anda Hasan hemen 'sen otur 'der ve hemen yemek hazırlayıp Mustafa verirdi. O arada hemen arabanın camını temizleyip yağına bakardı. Mustafa'nın çayını da hazırlayıp eline verirdi. Hatta kampta bile sabah erkenden kahvaltıyı hazırlayan Hasan, Mustafa'nın ranzasının kenarına vurup 'hadi kalk bakalım kamarot kahvaltı hazır' derdi.

Bir zaman sonra Mustafa çocuklarını Türkiye'de annesine bırakıp hanımını yanına almıştı. Ancak hanımı çocuklarının özlemine dayanamayıp fazla kalmadan geri döndü. Mustafa çocukları 15-16 yaşlarına gelince tüm aileyi ve bakacak kimsesi olmadığı için annesini de Hollanda'ya getirdi. Artık Hollanda'da kalabalık bir ailesi vardı.

Çocuklar babalarının çektikleri zorlukları çekmediler. Çünkü babaları onlar için her şeyi hazırlamıştı.

1989'da Verto Staal Kabel kapandı. İşsiz kalan Mustafa birçok iş başvurusunda bulunuyordu ancak bir türlü olumlu dönüş alamıyordu. Sonra aklına zamanında yanlarında kurs alan Marshal geldi. Marshal onların yanında makineleri öğrendi ve Capelle aan den IJssel'da başka bir kablo fabrikasında işletme şefi olmuştu. Marshal, Mustafa'nın iş başvurusunu görünce hemen onu konuşmaya çağırdı. Mustafa iş görüşmesine giderken arkadaşı Saffet'i de yanında götürdü. İkisi de bu iş konusunda çok tecrübeli oldukları için kısa bir zaman sonra onları süresiz kontratlı olarak işe aldılar. Mustafa uzun yıllar çalıştıktan sonra erken emeklilikten yararlanarak 60 yaşında oradan emekli oldu.

Emekli olmadan genel müdür Mustafa'ya 'yok mu senin tanıdıđın bildiđin biri, bu işi ona đret' dedi. Mustafa'nın da aklına ođlu İrfan geldi ve 'benim ođlum var o olur mu'dedi. Bunu duyan genel müdür 'gatverdamme, senin ođlun var niye bize söylemiyorsun' dedi. Böylece ođlu İrfan direk fabrikada kontratlı olarak işe başladı. Bir yıl içinde Mustafa bütün makineleri ve işini ođluna öđretti ve emekli oldu. İrfan hala aynı fabrikada çalıřmaya devam ediyor.

Mustafa'nın memleketle ilgili en büyük özlemi çocukluđunda kalan anılar. Ormanların içinde çađıldayan derelerde özgürce ve neřeyle karnı acıkıncaya kadar yzerdi, acıkınca da tuttuđu alabalıklarla karnını doyurup akřam ezanında evin yolunu tutardı. O zamanlar aklına gelince dudađında tebessüm gözünde bir tutam yař belirir.

2010 yılının anneler gününde annesini kaybeden Mustafa: eři, ođulları Hasan, Mehmet, irfan ve torunlarıyla birlikte halen Leiden'de yařıyor.

Bu günden dönüp o eski günlere bakınca: Birinci nesil Hallanda'ya yalnız geldiđi için birbirlerinin ailesi gibiydiler. Aralarında kan bađı yoktu ama gönülden bađlıydılar.Birinin yardıma ihtiyaı olduđuanda hemen canla bařla kořulurdu. Ailelerden uzaklařıp buraya geldiler ama burada kendilerine yeni bir aile oluřturdular. Eskiden sevgiler,samimi,gerçek ve candandı. řimdi kalplerdeki sevgi dile geçti.

Mustafa'nın gençlere en büyük tavsiyesi okuyup diplomalarını almaları, hem mesleki açıdan hem de ahlaki açıdan kendilerini geliřtirmeleridir. Yařadıđı ülkenin kanunları, kuralları neyse uygulamalı ama geldiđi yeri de unutmamalı.